

Prisilna naplata potraživanja od fizičkih osoba državljana Europske unije

Gordana Muraja, magistra prava

Naplata tražbina od dužnika iz druge države je složena jer treba poznavati jezik i propise te se izboriti s raznim preprekama.

No stvaranje prostora na kojem će svakom građaninu i pravnoj osobi biti moguće poslovati na cijelom teritoriju EU jedna je od glavnih ideja zbog kojih je nastala Europska unija. Mogućnost učinkovite prisilne naplate tražbina u prekograničnim sporovima jedan je od uvjeta za funkcioniranje unutarnjeg EU tržišta. Zato se dugi niz godina radilo na razvoju instrumenta koji će vjerovniku omogućiti brzu i učinkovitu naplatu u postupku koji se u svim državama članicama odvija na temelju istih pravila.

1. Uvod

Samo po sebi udruživanje u Europu nije puno promijenilo u činjenici da se za naplatu duga, kad je dužnik stranac, treba "uputiti" u drugu državu. Opće je načelo da je za tužbu nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za tuženika. Dakako, ovom se načelu često propisuju izuzetci pa za svaki konkretan slučaj treba znati o kakvom se predmetu radi. No čak i za utvrđivanje mjesne nadležnosti treba poznavati jezik i pravo države u kojoj tuženika treba tužiti.

Pravni sustavi zemalja koje su se udružile u EU nisu jednako razvijeni, nemaju jednake polazne postavke te nemaju jednake postupke. Zato u postupcima koji se vode u inozemstvu ne treba računati na rješenja koje sa sobom donosi hrvatsko zakonodavstvo, na predmnijeve na koje smo jako navikli, a zapravo spadaju u red pravnih fikcija. Tu govorimo, primjerice, o svim onim situacijama u kojima nas domaće zakonodavstvo upućuje na neko rješenje koje ne moramo posebno ni ugovarati da bi ono bilo primijenjeno na posao oko kojeg je nastao spor.

Zbog svega toga naplata tražbine u inozemstvu, od stranaka koje su boravile u Hrvatskoj, a imaju prebivalište u inozemstvu i uspjele su otići u svoju državu a da nisu podmirile račun, zapravo nije jednostavna. Kao i kod vođenja spora na domaćem terenu, tužitelj treba uložiti vrijeme i novac, a zbog svih ovih nepoznatih elemenata vezanih za primjenu stranog prava i postupak pred tijelima strane države, naplata može biti neizvjesna.

Zbog svega toga mnogi naši poslovni subjekti odustaju od naplate malih iznosa računajući na to da je jednostavnije dug otpisati nego se izložiti svim mukama vođenja postupka u stranoj državi.

2. Europski platni nalog

Upravo zbog svih tih razloga Europska unija dugi je niz godina radila na instrumentu koji će omogućiti učinkovitu naplatu u prekograničnim slučajevima, pojednostaviti i ubrzati prekogranične postupke koji se odnose na nesporne novčane tražbine te smanjiti troškove naplate takvih tražbina.

Rad je urodio Uredbom (EZ) br. 1896/2006 Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju Europskog postupka za izdavanje platnoga naloga¹ (dalje: Uredba 1896/2006 o EPN) kojim je uveden postupak za europski platni nalog.

U skladu s obilježjima koja uredbe imaju u nomenklaturi EU zakonodavstva, Uredba 1896/2006 o EPN u cijelosti je obvezujuća za države članice i u svim državama članicama se primjenjuje neposredno, osim Danske koja nije sudjelovala u usvajanju ove Uredbe i u kojoj se ovaj postupak ne može primijeniti.

Ipak, radi provođenja Uredbe 1896/2006 o EPN države članice morale su utvrditi sud nadležan za provođenje postupka za izdavanje europskog platnog naloga te u svoje zakonodavstvo unijeti odredbe o pojedinim detaljima koji trebaju biti riješeni, primjerice utvrditi iznos sudskih pristojbi i slično. U Republici Hrvatskoj na snazi je i Pravilnik o načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje europskog platnog naloga i prigovora protiv europskog platnog naloga² kao provedbeni propis.

3. Polje primjene

Postupak izdavanja Europskog platnog naloga (dalje EPN) ograničen je na građanske i trgovačke predmete u prekograničnim pravnim predmetima.

¹ SL L EU br. L 399 od 30.12.2006.

² Narodne novine, br. 124/2013.

Građansko pravo obuhvaća obvezne odnose koji nastaju između građana, te između građana i pravnih osoba, a izrazom trgovačko pravo označavaju se obvezni odnosi koji nastaju između pravnih osoba koje obavljaju registriranu djelatnost.

Sama Uredba 1896/2006 o EPN nabrojanjem postupaka u kojima je nije moguće primijeniti³ izričito isključuje svoju primjenu u poreznim, carinskim i upravnim predmetima te u predmetima koji se odnose na odgovornost države za radnje i propuste u izvršavanju javnih ovlasti. Nije je moguće primijeniti ni u području vlasničkih prava iz bračnih odnosa, nasljednog prava uključujući oporučno pravo; stečaj, postupke koji se odnose na likvidaciju platežno nesposobnih društava i drugih pravnih osoba, sudske nagodbe, nagodbe i druge slične postupke; socijalno osiguranje te tražbine iz izvanugovornih obveza, osim ako su one bila predmetom sporazuma između stranaka ili je došlo do priznanja duga, ili se ne odnose na dugove čiji je iznos određen, a koji proizlaze iz zajedničkog vlasništva na nepokretnim stvarima.

Za potrebe primjene Uredbe 1896/2006 o EPN prekogranični je⁴ svaki predmet u kojem barem jedna stranka ima svoje prebivalište ili redovno boravište u državi članici različitoj od one u kojoj se nalazi sud koji vodi postupak.

4. Područje primjene

Postupak za izdavanje EPN primjenjuje za naplatu dospjelih novčanih tražbina čiji je iznos određen⁵.

Kako bismo si predočili što se može postići europskim platnim nalogom treba imati na umu da je on zapravo instrument ovršnog prava. Ako bismo ga trebali usporediti s instrumentima koje poznajemo u hrvatskom pravu, možemo reći da je najbližnji ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Vjerovnik - tužitelj traži naplatu na temelju nespornog vjerodostojnog dokumenta - primjerice, računa koji uz prijedlog za izdavanje mora priložiti. Nadležni sud razmatra jesu li ispunjene sve pretpostavke te po okončanju tog ispitivanja izdaje platni nalog. Dužnik - tuženik dobiva platni nalog koji mu nalaže da podmiri dug. Slično kao i kod ovrhe na temelju vjerodostojne isprave ako dužnik uloži prigovor na EPN, predmet odlazi u parnicu.

³ Članak 2. Uredbe 1896/2006 o EPN

⁴ Članak 3. Uredbe 1896/2006 o EPN

⁵ Članak 4. Uredbe 1896/2006 o EPN

5. Nadležnost za vođenje postupka

Nadležnost je pravo i dužnost javnopravnog tijela da rješava u određenom pravnom postupku. Pravila o nadležnosti najčešće idu na ruku tuženiku, koji se u pravnom postupku brani od tužiteljeva zahtjeva, pa otuda i pravilo da je za tužbu nadležan sud opće mjesno nadležan za tuženika.

Za razrješivanje pitanja nadležnosti Uredba 1896/2006 o EPN⁶ upućuje na Uredbu (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena)⁷, inače poznatu i pod nazivom "Brussels I".

Uredba br. 1215/2012 o nadležnosti također polazi od općih načela za utvrđivanje nadležnosti, a onda razrađuje pojedine situacije i uvodi cijeli niz iznimaka od općih načela. Ona utvrđuje da osobe s domicilom⁸ u državi članici, bez obzira na njihovo državljanstvo, treba tužiti pred sudovima domicilne države, odnosno države u kojoj ima prebivalište.

Dio koji je zanimljivo istaknuti u svjetlu područja primjene Uredbe 1896/2006 o EPN nalazimo u Odjeljku 2, članku 7. Uredbe br. 1215/2012 o nadležnosti koji propisuje da osoba s domicilom u državi članici može biti tužena u drugoj državi članici u stvarima koje su povezane s ugovorom i to pred sudom u mjestu izvršenja konkretne obveze. U slučaju prodaje robe mjesto izvršenja obveze je mjesto u državi članici u kojoj je roba dostavljena ili je trebala biti dostavljena sukladno ugovoru, a u slučaju pružanja usluga to je mjesto u državi članici u kojoj su usluge pružene ili trebale biti pružene.

Uredba 1896/2006 o EPN i sama uvodi iznimku od ovog pravila za sporove u kojima je jedna od stranaka potrošač koji je ugovor sklopio izvan djelokruga svojeg zanimanja i profesije⁹. Ako se potrošač protivi zahtjevu za naplatu, nadležan je sud države članice u kojoj tuženik ima prebivalište, "u smislu članka 59. Uredbe (EZ) br. 44/2001". Ovdje dolazimo do pitanja koje često susrećemo i u našem zakonodavstvu. Naime, Uredba 44/2001, na koju izričito upućuje članak 6. st. 2., uređivala je pitanja nadležnosti prije nego ju je zamijenila Uredba (EU) br. 1215/2012 o nadležnosti, koja sada uređuje to područje. Budući da se Uredbe izravno

⁶ Člankom 6. Uredbe 1896/2006 o EPN

⁷ SL L EU br. L 351/1 od 20.12.2012.

⁸ Iako rječnik prevodi izraz *domicil* kao mjesto stalnog boravka, prebivalište, a i u različitim dokumentima EU ćemo pronaći "*Domicile is defined as a "permanent home"*", odnosno da se tim izrazom označava prebivalište, u službenom prijevodu na hrvatski Uredbe o nadležnosti koristi se izraz *domicil*, a u članku 56. čak i formulacija "domicil ili prebivalište". Stoga u ovom dijelu članka u kojem se govori o Uredbi o nadležnosti koristimo izraz *domicil*.

⁹ Članak 6. st. 2. Uredbe 1896/2006 o EPN

primjenjuju u državama članicama, i da noviji propis zamjenjuje stariji, ovo je područje uređeno člancima 17. - 19. važeće Uredbe o nadležnosti. No činjenica da se tekst važećeg propisa poziva na nevažeći propis može u praksi stvoriti probleme pa o tome treba voditi računa.

Iz Uredbe br. 1215/2012 o nadležnosti slijedi da za naplatu tražbine za uslugu pruženu pravnoj osobi u Hrvatskoj tužitelj može tražiti izdavanje EPN od Trgovačkog suda u Zagrebu koji je jedini sud u Hrvatskoj nadležan za njegovo izdavanje¹⁰.

Kad se radi o fizičkoj osobi, iz Uredbe br. 1215/2012 o nadležnosti i odredbama o nadležnosti za potrošačke ugovore slijedi da su fizičke osobe uvijek potrošači kad zaključuju ugovore izvan njihove profesionalne ili gospodarske djelatnosti i da se u svim takvim slučajevima nadležnost utvrđuje prema odredbama čl. 17. - 19. iste Uredbe.

Radi učinkovite naplate svakako je poželjno pozorno proučiti odredbe o nadležnosti te u skladu s prirodom ugovora koji nastaje izvidjeti može li se mjesna nadležnost promijeniti ugovorom zaključenim sa strankom. Naime, kad su potrošači u pitanju Uredba o nadležnosti postavlja i neke uvjete pod kojima se nadležnost može ugovoriti.

Iz navedenog je jasno da treba znati osnovne podatke o tuženiku, najmanje ime, prezime i adresu prebivališta, a neće biti višak ni oznaka službenog dokumenta kojim se tuženik služi za identifikaciju, da bi prijedlog za izdavanje EPN uopće bilo moguće podnijeti.

Ujedno se radi o podacima neophodnima za utvrđivanje nadležnosti za donošenje EPN.

6. Podnošenje prijedloga za izdavanje EPN

Cijeli je postupak zasnovan na primjeni propisanih obrazaca. Zahtjev za izdavanje naloga, komunikacija suda s tužiteljem i tuženikom pa i izdavanje EPN - sve se to radi na propisanim obrascima koji su dio Uredbe 1896/2006 o EPN. Svi su obrasci dostupni na jezicima država članica pa to može u velikoj mjeri olakšati i njihovo ispunjavanje. Naime, kad je jednom ispunjen obrazac na jeziku koji poznajemo, lakše ga je prevesti i prepisati u obrazac na stranom jeziku, a da pri tome prijevod samog obrasca već imamo.

Prikaz svih detalja postupka izdavanja naloga, kao i sve okolnosti o kojima pri tome treba voditi računa prelaze okvire ovog članka.

Obrasci i informativni tekstovi o EPN dostupni su na mrežnim stranicama Europskog portala e-pravosuđa, na adresi <https://e-justice.europa.eu/> I mada na stranicama nalazimo zaista puno

¹⁰ V. čl. 4. Pravilnika o načinu podnošenja zahtjeva za izdavanje europskog platnog naloga i prigovora protiv europskog platnog naloga, Narodne novine, br. 124/2013.

podataka koji u velikoj mjeri olakšavaju snalaženje s pojedinim EU instrumentima, praktični vodič za primjenu Uredbe 1896/2006 o EPN nema svoju inačicu na hrvatskom.

7. Izvršenje EPN

Nakon donošenja europskog platnog naloga i proteka roka od 30 dana u kojem ovršenik može uložiti prigovor, nadležni sud će bez odgađanja proglasiti EPN ovršnim¹¹, također koristeći standardni obrazac iz priloga Uredbi o EPN.

EPN koji je postao ovršan u državi članici porijekla (u državi u kojoj ga je izdao nadležni sud) priznaje se i ovršava u drugoj državi članici bez potrebe za proglašenjem ovršnosti i bez bilo kakve mogućnosti da se njegovo priznanje ospori¹². No i od tog pravila postoje izuzetci, jer i unatoč ovom instrumentu između tužitelja i tuženika mogu se istovremeno odvijati i drugi pravni postupci.

Ovrha po pravomoćnom EPN provodi se prema pravu države u kojoj ga je potrebno izvršiti. Svaki vjerovnik koji je dobio ovršni naslov, u našem slučaju EPN, u jednoj državi članici može ga relativno jednostavno i jeftino prenijeti u drugu državu članicu na ovrhu. No provođenje ovrhe zavisi o zakonodavstvu i postupcima koje se bitno razlikuju među državama članicama. Također, blokiranje bankovnih računa uobičajeni je postupak ovrhe za novčane tražbine, a s time nastaju problemi ako dužnik ima račune u različitim zemljama. Želi li vjerovnik istodobno djelovati na bankovne račune dužnika u više država članica, to može biti zamršeno i skupo.

Zbog svih tih problema EU je razvila i postupak za europski nalog za blokadu računa. Ovo je područje uređeno Uredbom (EU) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovačkim stvarima¹³ koja će se u državama članicama (osim Irske, Ujedinjenog Kraljevstva i Danske) primjenjivati od 18. siječnja 2017. godine.

Važna je značajka ovog postupka da je moguće da sudovi jedne države članice izdaju nalog na temelju kojeg se mogu blokirati bankovni računi dužnika u bilo kojoj državi članici. Nalog bi trebalo izdavati bez saslušanja dužnika kako bi ga se onemogućilo u prebacivanju sredstava tijekom vremena koje je potrebno za provedbu naloga. Kao protuteža tome, postupak predviđa

¹¹ Članak 18. Uredbe 1896/2006 o EPN

¹² Članak 19. Uredbe 1896/2006 o EPN

¹³ SL L EU br. 189 od 27.6.2014.

zaštitne mjere za dužnike kako bi se osiguralo da blokirani iznos odgovara iznosu zakonitog potraživanja vjerovnika i da je dužnik pravodobno dobio priliku doći na sud i osporiti nalog.

Copyright © Gordana Muraja 2016